

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 109:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr C. Lindboom, Amsterdam; Dr S. O. Lou, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meester, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr J. C. Rullmann, Utrecht; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; E. Visser, Arnhem; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wietinga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie

Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f. 1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 1 Buitenland f. 1.50 en voor Ned. Indië f. 1.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f. 0.15.

INHOUD Het antwoord van Prof. Haitjema, III. — Uit de Schrift: Ut God geboren (1 Joh. 3:9). — Kerkelijk Leven: Enige bezwaren tegen prof. Visschers „Paradijsprobleem“. VI. Verordening der Olympische Spelen. — Lit. en Kunst: Bij Jules Verne's honderdsten geboortedag. — Opr. en Ontwikkeling: De taak der Overheid ten opzichte van de Hygiene in de school. — Perschoorw. — Kerkenieuw.

EEN ANTWOORD VAN PROF. HAITJEMA.

III.

Prof. Haitjema heeft, aangevallen van ver- schillenden kant (prof. Hoekstra, dr. Kraan en mij) op zijn „theorie van de paradox“ (dat n.l. in het geloof de grondwet van ons redelijk denken doorbroken wordt) zich daartegen ver- weerd. Ten onrechte meent hij, dat speciaal het „Asser“ nieuw-calvinisme zich in dien aanval op zijn paradoxen-leer niet laat her- kennen. En als hij spreekt van „nieuw-calvinis- me“, in zijn bestrijders, en zelf tegenover hem zich op Calvijn schijnt te beroepen, dan wordt onzerzijds daartegenover gesteld, dat hij in dezen Calvijn niet met recht aanhaalt en dat op dit punt zijn verweer niet juist is.

Die onjuistheid blijkt b.v. in zijn verwer- ping van de gedachte, dat het vleeschgeworden Woord een „katheder“ — leerstoel — zou hebben bezet; een uitdrukking, die evenwel niet zoo spoedig moest bezijden geworpen wor- den, omdat ze niet alleen uit de Schrift af- konstig is, maar ook de „spanning“, waarvan prof. H. zoo gaarne spreekt, levendig houdt, en — verrood en werkelijk maakt.

Als iemand nog meenen mocht, dat de kwestie van de „katheder van Jezus“ in dit geding niets te betekenen heeft, dan wil ik in dit derde artikel erop wijzen, dat we toch inderdaad hier het con- flict in zijn wortel raken.

En tevens wil ik trachten te bewijzen, dat prof. Haitjema, die zich wil legitimeeren als calvinist, met een citaat uit Calvijn, en dienovereenkomstig zijn opponenten wil teekenen met het suggestieve woord: neo-calvinisten, op dit punt Calvijn geheel en al verboochent.

Om dit laatste te bewijzen, kom ik nog even terug op het slot van prof. Haitjema's artikel. Niet zonder verheffing van stem verklaart de hoog- leeraar, dat hij liever dan mijn argumentatie inzake zijn Schrift-gebruik te aanvaarden, „naar Calvijn gript“.

Prof. Haitjema heeft dus naar Calvijn gegrepen. Hij heeft het citaat niet van een ander, b.v. van Peter Brunner, maar heeft Calvijn zelf opgeslagen. Goed.

En prof. Haitjema heeft bij Calvijn — uitlegging op Galaten 2:20 — dit gelezen:

„Het is een paradox, buitveringwekkend voor de rede, dat ge, waar ge toch oogenschijnlijk leeft zooda als alle menschen, toch ontkend, dat het uw eigen leven is...“

Het is jammer, dat niet alleen prof. Haitjema de foutieve vertaling van het Latijn van Calvijn heeft gegeven, waarop ik reeds in het voorbijgaan wees, maar dat hij ook nog op een andere manier het Latijn van Calvijns tekst onzuiver weergeeft.

Maar nog meer valt te betreuren, dat de hoog- leeraar het misverstand, dat hij Peter Brunner met betrekking tot dezen zin van Calvijn blijkt te be- staan, ook bij zichzelf aanwezig toont, hetzij dan „voor het eerst“ (als hij Calvijn zelf ter hand nam) „of bij vernieuwing“ (als hij Brunner op zijn woord geloofd heeft).

Immers, Peter Brunner en Haitjema doen beide hun best, om te bewijzen, dat Calvijn hier een paradox STELT, terwijl de nuchtere waarheid is, dat hij er juist een WEGREDENEERT.

Ik moet de lezers, die geen vreemde talen ken-

nen, ditmaal vergeving vragen, dat ik in een noot wat citaten geef. Zij kunnen die noten laten rusten, en voor anderen hebben ze haar nut.

Want — om ter zake te komen; als men goed leest, wat Calvijn zegt — zie? hieronder het citaat — dan blijkt, dat Calvijn NIET zegt: ik zie een paradox; maar hij redeneert zóó:

1. Paulus' woorden (in Gal. 2:20) moeten zóó en zóó verstaan worden.

2. Men zou daartegen kunnen inhrengen; maar dat is toch niet juist, dat strijdt toch met de rede, dat is een stelling, die voor nuchtere redeneering terugschrikken moet, die daar niet tegen bestand is.

3. Evenwel, op die tegenwerping, dat de rede het niet rijmen kan, antwoordt Paulus, dat het ge- loof de eenheid ziet; gij leeft als christen wel een gewoon lichamelijk leven („in het vleesch“), maar uw eigenlijke bestaan ligt in het niet zintuigelijk waarneembare. Het geloof ziet geen pa- radox (geen innerlijke teg. strijdigheid) daar waar de opponent van Paulus een paradox stelt.

Gaat het nu aan, dat men zich op Calvijn be- roept, om hem de paradox in de schoenen te schuiven, die hij juist wegwerkt? Als men naast den Latijnschen zin uit Calvijns commentaar op Galaten nu eens den tekst van zijn fransche preek over denzelfden tekst gelegd had, zou te eerder gebleken zijn, dat niet Calvijn, maar een denk- beeldige bezwaarde tegen Paulus' uitspraak het verwijt, (de tegenwerping) van paradoxaliteit para- dox had gericht. Zoodra Calvijn die paradox kan wegredeeneren, heeft hij Paulus' woord en zijn exegese daarvan gehandhaafd. Een exegese, die op paradoxen rust, begeert hij juist niet.*

In Galaten 2:20 zegt Calvijn dus niet (op de manier van Haitjema): dat de waarheid, die het geloof gript, strijdt tegen logische denk- wetten, maar dat ze ontgaat aan de waar- neming (sensus, niet ratio). Dat is toch wel heel wat anders.

Intusschen, dit is het eenige niet.

Wie Calvijn leest, ziet hem telkens „zich be- wijzen om alle paradoxen weg te werken uit den inhoud der Schrift“. Dit verwijt prof. Haitjema mij; maar Calvijn valt, als het een oordeel is, onder hetzelfde oordeel.

Let eens op dit contrast: Barth—Haitjema zeg- gen: men moet de paradox niet wegwerken, want men gript pas de geloofswaarheid, als men ziet, dat God ze ons oplegt, dat alleen in de paradox (rede-doorbraak) de waarheid ligt. Maar nu Cal- zijn? Als hij in zijn commentaar op Romeinen 6:1 toegekomen is aan de woorden: „Wat zullen wij dan zeggen?“, dan merkt hij op, dat het geen wonder is, dat het vleesch (de bedorven rede van den zondigen, „natuurlijkden“ mensch) op klip- pen stoot, omdat de inhoud der prediking aan die (onwedergeboren) rede allerparadoxaalst voor- komt. Maar het geloof, dat zich een christelijke „leer“ opbouwt, „gript naar de hoogere een- heid“ — die prof. Haitjema zoo volstrekt verbiedt te zoeken, — want: — het wil geen absur- diteiten in zijn leer. Terwijl prof. Haitjema — alweer verwarrend den „geestelijken“ en den „natuurlijken“ mensch — zijn repliek inleidt met een motto uit Calvijn (dat er voor de menscheijke rede niets „absurder“ is, dan te hooren, dat God sterfelijk mensch wordt, enz.), daar zegt Calvijn,

ge moet wel verstaan, dat de niet-christelijke rede het absurd vindt, maar de christelijke leer die absurditeit weet te doen versmelten*).

Is het afgaan op dit motto, en op den klank van het absurde, niet al te veel een klanken- theologie geworden?*

En is het niet te gemakkelijk, op onjuiste ver- talingen een theorie te bouwen?*

En is het niet een verwarring van begrippen, als de uitspraak van Calvijn, dat het geloof gript naar wat men NIET ZIEN kan, wordt uitgelegd in dezen zin, dat het geloof „ziet“ een waarheid — EN een tegenwaarheid, A, maar OOK B?*

Het paradoxale (verbreking der logische denk- wetten). — Calvijn moet er niets van hebben. Zoodra hij ziet, dat SCHIJNBAAR twee gedachten elkaar uitsluiten, zegt hij: vergeet toch niet, dat er toch een eenheid is. Om een voorbeeld te noemen: in Galaten 2:19 zegt Paulus eersi: „ik ben door de wet der wet gestorven“. Paulus is gestorven dus. Hij laat erop volgen: „opdat ik Gode leven zou“. Er is dus leven in gestorven zijn. Dat klinkt paradoxaal, maar Calvijn merkt op: dat lijkt maar zoo: Immers: dat sterven IS eigenlijk geen wezen- lijk sterven, maar het werkt een beter leven. Dus niet: dood is leven (A is B), maar: beëindigen van een doodstaat is overgang tot leven; leven is leven; A is A*. God, zegt Calvijn, God redt ons uit een schipbreuk; en brengt ons zoo tot het leven. Dat is niet paradoxaal. Want in den zin van Haitjema is paradoxaal: God laat ons verdrinken en dat is nu ons redden uit het water. Met para- doxale klanken vergenoegen we ons niet. We houden prof. H. aan zijn eigen definitie: dat God verbreekt de wetten van het logisch den- ken. Daaraan moet men niet willen ontsnappen in zijn verdediging.

En nu behoeft prof. Haitjema niet aan zijn be- strijders te verwijten, dat de z.g. calvinistische kaningsmensch — te veel eer! — redeneert en redeneert; of, dat ze vergeten, dat zij op aarde zondig zijn, of de „rede eeren“.

Zij weten het ook wel, dat de rede door de zonde verdorven is; dat de zondige MENSCH de leugen liefheeft, en uit zichzelf niet tot de waar- heid komen wil en tegen wat ze nog ervan greep, vijandig staat (Rom. 1). En als zij het al niet wisten, dan zou Calvijn het hun wel geleerd heb- ben*. Hij heeft zelfs tegen Pighius met hand en tand verdedigd, dat de rede moest wedergeboren worden**).

Maar zij weten nog meer.

Zij weten ook, dat de geloovige met bewustheid die redeneering „des vleesches“ overwinnen moet; dat hij dat kan, in beginsel, niet doordat zijn denken gebroken wordt, maar omdat het ver- lost is, en door de liefde anders en beter en uit de eenheid des geloofs ziet.

Het is weer Calvijn, die het zoo zegt.

Als Calvijn 2 Petrus 1:19 leest en verklaart, dan zegt hij, dat weliswaar aan de ONGELOO- VIGEN de Schrift „dunster“ is, maar dat de ge- hoorzaamheid den geloovigen de Schrift als een lichtend licht deel zien**).

Prof. Haitjema zal zeggen: daar wil ik juist naar toe.

Maar het is toch niet daarheen, dat hij gaat.

ING

en worden
maar wij
oeken. Dit
oopjes. De
oek. Er is
elijk. Haal
bekend. De

ZIE, de The-
Voor acad-
1250 nu f.0.60.
Gesch. der Chr.
f.0.60.
Voorswaardijke
f.0.90.

PRINSTEREN.
Standaardwerk
in de Sar. Loh-
de verklarende
vloek. Boverik
et uitgebe Ap-
oom's geschrift
van kennis 640
ditte, rijk gek.
D. Zeer bürco-
f.0.55.

N. BUNDEL I
— De Vollen-
f.0.55.

a. De Zenuw-
le onanzenans
f.0.55.

a. Heilige den
Bertha's brief

23. De lange
nde lood, em-

Hei Breisunje-
de Voorloftun-
f.2.50.

1. II en III
elikt doort het
rus — Hulsen
nwaacht — De
De Strouper-
f.0.99. Buitse-

RÄCHTEN, hül-
dom, Bilspon-
ding, de Slaet-
c. 135 bl. f.0.60.

CHTEN, Earnst
a.: De seude-
Wol nu 1 sin,
8 bl. f.0.34.

KAPITEIN, Lol-
lig sterven II,
n. Klaaske Zyl-
de boekjes st.

bedige Dichtver-
1600 bl. in 2

met de aand-
roo pas ge-
hthoeken. Een
heut! Men oer

tdal) Prachtver-
evolving onder
geh. f.0.60.

Vage Figuren-
zooda alleen
f. 218 bl. Ke-

De Gids van
terend verhaal
d. Keurig gels.

Grootvader van
hist verhalen
sterloo, de 10
200 bl. Keurig

EYOORT, Yroo-
het Oranjew-
schrijfter deze
v. Stolberg tot
190 bl. Keurig

ALKs, Bilderljk.
dichten. Met 10
s aantekening-
vrij geb. f.0.60.
224 bl. Keurig

I en II meent
jke verzameling
kent.

RDEN:
is voldoende

ostv, of anders-
z.p. DUDELLIK
an ook per Gino

en wij niet

LANCO THUIS

tenland met
20 procent
acht.

eljk.

GA ZONEN

SNEEK

Want zijn opvatting is, dat GOD onze rede kruist, en alle logische denkvet. Calvijn evenwel zegt, dat God onze BEDORVEN rede breekt, en ons tot de ware „logica“ in den Logos terugleidt.

En nu wordt niet „de“ rede doorbroken, maar de valsche rede (de vleeschelijke).

En dat is niet een daad van God, die op ons neerploft als een paradox; waarbij we verpletterd worden; maar het is volgens Calvijn, behalve een werk van den Barmhartige, toch ook een daad van den verlost mensch zelf; een daad, die hij bewust, God en zichzelf kennend, kan verrichten met zijn vrijgemaakte verstand. Hij wordt niet slechts gebroken, maar hij breekt ook zelf. Zijn rede wordt niet geofferd alleen maar hij offert (en daarin is hij „koningsmensch“) — hij offert zelf zijn bedorven rede-bedenksels. Zoo wordt hij een levende offerande Gods, zegt Calvijn¹². En aldus wordt de geloovige gelijk aan Abraham. Want Abraham was bereid Izaak te offeren. Waarom? Omdat hij, zooals Kierkegaard wil, geloofde in het ongerijmde? Neen, omdat zijn geloof wist, dat het op de een of andere manier toch rijmen zou... hij God („hij sprong tegen den zolder aan“, wat prof. H. zoo leelijk vindt)¹³. En toen Abraham, in het geloof, dat Gods beloften niet de grondwet van zijn denken breken, maar dat zijn denken die grondwet nog niet gegrepen had, Izaak prijs gaf, toen stelde God een dier in de plaats van Izaak, als offer. Gelijk dat dier aan het offervuur prijsgegeven wordt, zoo moet, zegt Calvijn, onze vleeschelijke rede in het vuur; en daarin zullen we ervaren, dat de naar de hoogere eenheid grijpende rede des geloofs haar loon heeft: Izaak leeft en de belofte heeft het denken, dat den moed had, het „vleesch“ het vertrouwen op te zeggen, doen ervaren, dat God uit de engte van de schaduw des doods (en der paradox) de ziel in de ruimte zet van de paradox-looze eenheid van Gods raad en daad, van zijn verborgen en openbaarden wil, van middel en doel¹⁴.

Wie ziet hier geen verschil tusschen Calvijn en Haitjema?

Haitjema zegt: het ligt OOK AAN GOD, dat onze rede gebroken wordt, en dat ze gekruist wordt (onze logische denkvet). Letterlijk schrijft hij:

„Het paradoxale komt noch uitsluitend aan het subject toe, noch uitsluitend aan het object. Het ligt in de steer tusschen die beide in: GEGENEREERD uit het object, geconcepitied uit het subject.“¹⁵

Maar daar zit het anti-calvijnische juist. Ik, zoo laat Calvijn den zondigen mensch zeggen, ik heb de oorspronkelijk mij geschonken rede verduisterd door mijn zonde; en God van zijn kant geneest nu wat ik heb krank gemaakt. Zegt Barth, dat Jeremia en Hananja, Jakob en Esau, het allebei mis hebben, dan antwoordt Calvijn: maar dat is al te absurd, dat een niet wedergeborene en een wedergeborene aldus op één lijn mogen gesteld worden; want er is een wezensverschil. (Tusschen Calvijn en Haitjema ligt dan ook o.m. het begrip en de consequentie van de wedergeboorte¹⁶). Neen, zoo protesteert Calvijn, de ongelovigen worden door Paulus wel tentoongesteld als verijfeld in hun verstand¹⁷, maar het christelijk leven staat dan ook daarmee in antithese¹⁸.

En wederom, is volgens Barth de leer, zoodra ze „leer“ geworden is, aan het oordeel, de krisis, van alle „leer“ onderworpen. Calvijn schrijft in één zijner brieven, dat er een diepgaand, een wezenlijk, verschil is tusschen de wijsbegeerte, en die leer, welke God tot Zijn eigen verheerlijking, ons geschonken heeft¹⁹.

En ten derden male: heeft Prof. Haitjema Assensche kwade dampen geroken in een pleit voor de klaarblijkelijkheid der openbaring (wel te onderscheiden, maar niet te scheiden van de doorzichtigheid der Schrift). — Calvijn zegt, dat de Satan haar ontkent²⁰. Zegt Barth—Haitjema: A is gelijk aan B, Calvijn protesteert ertegen: hij beroept zich op den „sensus germanus“²¹.

Zeggen Barth—Haitjema, dat God als het volstreckte Andere moet gekend worden, en dat Hij pas ervaren wordt in het „staunen“ (verstomd staan), Calvijn, die ook van „verstomd staan“ weet te spreken, ziet daarin het wezen der openbaringsdaad niet, maar haar eerst later rijpende vrucht, die dan evenwel aanbidding wordt, en deze wordt weer gewekt doordat God, wel verre van ons dood te slaan door paradoxen, zich aan ons onverschrokken en ruwheid eerst conformeerd²².

En nog zijn we niet klaar met de tegenstellingen. Maar als ik er thans mee ophoud dan blijf ik vragen: aan welken kant staat Calvijn? Prof. Haitjema wil „uit de inspiratie van het paradoxale leven“; Calvijn wil door gehoorzaamheid en geloof en geduld het paradoxale overwinnen. Abraham zag niet het ongerijmde, maar geloofde, d.w.z. hij sprak zijn rede tegen en zei: maar toch rijmt het. En alle geloovigen zijn DAARIN kinderen Abrahams. Hen inspireert, ondanks het paradoxale, waarop zij meenen te stuiten, het geloof aan de eenheid Gods. Die eenheid die zij gelooven, in Zijn verstand en besluit en wil en daad. Zij bevinden niet, dat God hun wegen „snijdt“, maar dat Hij tot hen afdaalt en met hen meegaat²³. Zij gelooven niet, dat God de paradox „geneert“, en daarom weigeren zij daarvan de „conceptie“. Ze vechten er tegen. Zij weigeren de romantiek van een God, die hen neerwerpt door zijn bliksems, want zij werden tot Hem gebracht, doordat Hij Zijn majesteit inhiel, en temperde, en haar uitstraling naar hun vatbaarheid regelde. En zoo leidt Hij ze over tot den hemel, waar zij „staunen“ zullen en niet vergaan, omdat het wonder het gewone, het onweer het weer, het vuur het klimaat geworden is. Want hun geloof was geen wetenschappelijke worsteling, (al bracht het die mee), maar leven. En leven groeit op in gewenning; en om een wonder te onderscheiden en te noemen, moet het eerst op kracht gekomen zijn.

Tenslotte: al wat hier boven gezegd is, brengt op filosofisch gebied ons geen stap verder. Eerst als men het zóó ziet, begint de moeijelijkheid om het zich te realiseren. Maar daarover loopt het nu niet. Prof. Haitjema wil als theoloog optreden, en als theoloog Calvijn voor zich op-eischen. Daarom is slechts de vraag, of Calvijn's theologie uitkomsten geeft, die met prof. Haitjema's denkbeelden congrueeren. En dat blijkt het geval niet te zijn.

K. S.

¹ Van „paradoxum a ratione abhorrens“, maakt Brunner (Von Glauben bei Calvin, 1925, S. 159): „ein der Vornunft zuwiderlaufendes Paradox“, en prof. Haitjema: „een paradox, buitveringewikkeld voor de rede“. Zoo is de uitdrukking eerst een halven, en toen een heelen slag gepedraaid. — Voorts: van „palam“, maakt Brunner, „offensichtlich“, doch Haitjema „openbaarlijk“. Het valt moeijlijk aan te nemen, dat prof. H. in deze aangelegenheid (een beschuldiging van andersz. dat zij van Calvijn afwijken) heeft gedaan wat in zo'n geval moet gebeuren: Calvijn heel zwaar uit eigen bel bekijken.

² Quod autem nunc vivo in carne. Nulla est hic sensentia, quae non fuerit lacrimata variis expositionibus. Sicut carnis hic exponit quidam pro naturae vitiosae privatione. Paulus autem simpliciter accipit pro vita corporali. Propria enim alioqui fuisse alio obiecta: Tu vivis tamen vitam corporalem. Ubi autem corpus hoc corruptibile functiones suas exerceat, ubi cibo et potu sustentetur: haec non est coelestis Christi vita. Ergo paradoxum est a ratione abhorrens, quod, quum palam vivas communi hominum more, propriam tibi esse vitam negas. RESPONDET PAULUS, id in fide consistere: quo inquit absconditum esse arcuam ab humano sensu. Vita igitur, quam fide obtinemus, non oculis apparet, sed intus percipitur in conscientia per spiritus efficaciam. Ideoque non impedit vita corporalis quum fide possideamus coelestem vitam. (volgt een verwijzing naar EL. 1:20, EF. 2:19, FILIPP. 3:20). Plenus denique est Paulus talibus testimoniis, quibus asserit, de nos vivere in mundo, ut in coelo tamen etiam vivamus: non modo quia illic est caput nostrum, sed etiam quod iure imitatio vitam habemus cum ipso communem: ut loquitur: Iohann. 14, 1. s.

End de door mij verdedigde opvatting van Calvijn's bedoeling in mijn beswaar tegen het lichtvaardig de schaar zetten zomaar midden in een eitaat, recht van bestaan hee3, zou prof. Haitjema duidelijk geweest zijn, als hij niet zoo geestelijk Pefer Brunner had nageschreven. Men lese maar eens de franche vertaling van onze passage in: Commentaires de M. Jean Calvin sur toutes les Epistres de l'apostre saint Paul, Lion, Sebastien Honorati, MDLXIII, bl. 297. Daar staat het zoo.

„Premis toutes les sentences, qui sont ici, ont été déchirées par la diversité d'expositions. Comme aucuns ne voient en la chair pour la perversité de nostre nature vivente. Mais saint Paul le prend plus simplement, pour la vie corporelle. Car autrement à l'encontre de sa réponse, on eust peu abscondit faire une autre objection. Toutefois la vie que est corporelle. Or la où est corps corruptible fait ce qui est de soy, la où est substantie de viade, nous ne pouvons pas dire que ce soit une vie celeste de Christ. C'est donc un propos estrange & contraire à toute raison, comme ainsi soit que tu vis à la manière commune des autres (ce que chacun voit de dire coelestem que tu n'as point vue que te soit propre. Le saint Apostre répond que cela qui est en la foy; par lequel il entend que c'est un secret caché au sens humain. La vie donc, que nous obtenons par foy, n'est point apparente devant les yeux, mais on la sent dedans la conscience par la vertu & efficacie du saint Esprit; & pourtant la vie corporelle n'empêche point que nous possédions la vie celeste par foy... etc.“

Hier blijkt ook betere vertaling van „propria tibi vitam“. Prof. Haitjema, die zoo gemakkelijk met citaten uit Calvijn omringt, en neo-calvijnisten te maken en „ander eigen vaandel“ de opprechte zangen van Calvijn te zingen, moest niet zoo heel gauw smalen over licht journalistiek veldgeschut. Hoe gemakkelijk schrijft men toch hedendaagsche kerk-gedachtes! Hoe goedkoop is het werken met den term neo-calvijnisten!

³ Hier volgt de tekst van de proef (Sermon sur Gal. 2:20). De opzettelijke ontrouwerij strange qu'un homme fidele se glorifie que Jesus Christ vit en lay, et toutefois il est mortel. Cependant que nous gouvernons ici bas, nous sommes subjets à beaucoup d'infirmités.

il semble donc que ce propos soit comme une speculation vaine, que Jesus Christ vive en nous. MAIS saint Paul nous ramene à la foy, et dit combien que nostre vie soit corrompible en apparence, et que nous soyons subjets à toutes afflictions de ce monde, tant y a que la foy nous vivifie; tellement que nostre Seigneur Jesus Christ ne laisse pas de nous faire participants de sa vie celeste, et de fait, nous la possédons, puisqu'il ne faut plus amener en avant la condition des tudeles selon qu'on en peut juger par le sens naturel; mais il nous fait monter plus haut. Car la vie que nostre Seigneur Jesus Christ nous communique est un thesaur, qui nous est caché, et que nous ne comprenons point sinon par foy, laquelle surmonte tout le monde.

⁴ Comm. op. Rom. 6:1. Quum humano sensu paradoxotato, si quidquid de Christo praeclarior, nihil novum videri debet, si audita fidei iustificatione caro toties tanquam ad diversos scopulos impingit.

⁵ Quamquam importunis quaestioibus semper est occurrendum, ne quid secum absurdi trahere videatur christiana doctrina.

⁶ Zie ook Calvijn's opzettelijk opponeeren tegen de paradox in zijn „verklaring van het 2e gebied, nr. Ex. 28: — Aspectum est et fere paradoxum, sanctitatis quas esse mundanas et vitia indigeant: sed tenendum est, nihil esse tam purum, quod non aliquid habis a nobis contrahat. (schoon water, dat in aanraking komt met onreine aarde).

⁷ Zoo citeert prof. H. tekens Pefer Brunner. Maar die is ook wat haastig. Hij is in staat, op één bladzijde af te drukken den latijnachen tekst van Calvijn op Hebr. 11:1: „Nec vero gratia caret antilogiae species“ en zijn vertaling: „Aber Gerade ist nicht ohne den Schein eines Widerspruchs“.

⁸ Een ablatief wordt vermist, enz.

⁹ Prof. H. haalt weer Brunner aan. Maar ten oorechte steunt hij op hem. Want Calvijn zegt: Haec pugna haec duo in speciem; et tamen optime conveniunt tibi de fidelitate (Hebr. 11:1).

¹⁰ Zie op Gal. 2:19.

Hic autem est vivens vitam Dei (of de loquar, quo cathetera inter se respondeant. — Nam qua ratione dictum est, non mori legi, EADEM et vivere Deo. In summa, alioquin Paulus mortalem non esse mortem illam, sed potius causam mortis vilis. Deum enim et non fragis legis nos suscipere, eiusque gratia in vitam vitam restaurari.

¹¹ In de proef over Hebr. 28:45—50 (sermon CLX) zoet Calvijn: Nous avons raison et intelligence; maintenant nous sommes abrutis, que la clarté qui devoit être en nous n'est que ténébreuse.

¹² Response aux calomnies d'Albert Pighius, Recueil des Opuscules, Genève, MDCXI, 465—6, heet het.

Car il (Pighius) fait son compte, que par la Raison & la Volonté, desquelles le malinier qu'il faut qu'il se face vu renouvellement entier, necessairement on doit entendre l'essence de l'ame raisonnable, ou pour le moins les vertus & facultés qui en procedent; & que ces choses sont tellement conjoinctes ensemble, qu'on ne les peut separer, ni plus que la vertu d'eschaufer on peut estre separé d'avec le feu, ou d'eschauffer d'avec le soleil. Ainsi il conclut qu'il ne se peut faire, que la Volonté & la Raison nous soyent usées, que quand & quand la substance mesme de l'ame raisonnable ne vienne à nous estre usée, & qu'en lieu d'icelle ne succede une ame mondaine & autre que la premiere. Mais le voudroy' bien sçavoir de luy si ce verus de l'ame ne recouvent pas certaines qualitez, qui leur sont come accidens. Car si on m'accorde cela, vous les liens rompus, desquels il se vantoit que se ne trouvoy' bien estre. Je ne me soucie pas de sa response. Tant y a que je di, comme aussy la chose parlo de soy mesme que la vertu & faculté de juger qui a son siege en l'ent entendement, le di aussi que la faculté de vouloir qui reside au coeur, sont corrompues & infectées par le peché; & d'auantage, que ceste corruption qui a ainsi usé toute l'ame en ses facultés, est cause, que l'homme ne pense n'elit, ne veut, n'entreprenne ne fait que mal. Et en ce sens le di qu'il faut que tout ce qui est de nostre soit aboli & renouvelé.

¹³ Comm. 2 Petr. 1:19. INCREDULUS quidem obscura est, sed qui excito devoti sponte caecutiunt; — mihi quisquis oculos fidei obedientia aperiet, ipso experimento agnoscat non frustra scripturae impositum fuisse lucernae nomen.

¹⁴ Sermon XXVII, op. II Tim. 4:5, 6. Et pour ce faire, que tout ce qui est de nostre nature, meure, et soit abattu; voire, et le meilleur que nous ayons avoir, c'est nostre raison, qu'elle soit tellement amoüé en nous, que l'Esprit de Dieu nous gouverne, afin que nous luy soyons des sacrifices vivans.

¹⁵ Abraham geloofde niet, dat Izaak stervende zou (A) en dat dat nu identiek was met z'n leven en vermenigvuldigen (B); maar dat ondanks Izaak sterven (A) God toch wel een middel (C) zou vinden, om hem te doen leven (en tot B te komen). Dat geloof in het middel om van A tot B te komen, vermenigvuldigt de streng-paradox; en dat was juist Abrahams geloof.

Ic dome nous avons à noter en premier lieu, quand nous doutons de la resurrection (n.l. onze voorstelling, die we ons er van gecorrad hadden) qu'il nous faut adreze les yeux à la puissance infinie de Dieu, et ne douter pas qu'il ne soit puissant pour nous retirer du sepulchre et de pourriture.

Voilà choses incompatibles de prime face, qu'Isaac meure, et cependant que de sa sentence doyye proceder le salut de monde. Pay, mais Abraham est tellement persuadé que Dieu est Seigneur par dessus la mort, qu'il conclut qu'il TROUVERA LE MOYEN, quoy qu'il se soit, que la promesse sera accomplie; et que si la chose est impossible selon l'aprehension de l'humain, qu'il aura tant plus d'occasion d'exalter et magnifier la puissance de Dieu, quand il aura accompli ce qu'il ne pouvoit comprendre selon son sens naturel.

¹⁶ Il nous faut nourrir à nous-mêmes. En ce mouton (dat is plaats van Izaak geofferd werd) nous avons comme une image de nostre chair. Car voici Isaac qui est comme resuscité, il vit, et Dieu le preserve miraculeusement, et le mouton en respondoit cependant. Voici donc quels sacrifices il nous faut aujour' huy offrir à Dieu, c'est que tout ce qui est de nostre NATURE soit esteint et aboli, et puis nostre raison; car c'est le pire, qui soit en nous; ce qu'on loue et qu'on prise tant, c'est assavoir, ceste prudence et ceste sagesse sur laquelle le diable domine; il faut donc que cela soit mis sous le pié, et que nous commençons par ce bout de nous dedier à Dieu et de faire c'est une partie de nostre chair. Car quand l'Escriture parle de Chair, elle n'entend pas ce qui est caché sous le peau et le cuir; mais tout ce que nous avons du ventre de nostre mere. Et ainsi il faut que tout cela s'en aille comme le mouton, et qu'il soit consumé par le feu, et que Dieu abolisse tout ce qui est de nostre; et alors nous vivrions comme il appartient, et serons offerts à Dieu, comme il est ici exposé d'Isaac. Car combien que la glaive n'ait point passé par son gosier, si est ce neantmoins qu'il a esté un sacrifice à Dieu. Il faut donc que nous commençons par là, c'est, que tout ce qui vient de nous et de nostre nature soit aboli, comme aussi il en est besoin. Voilà donc, ce que nous avons à retenir.

¹⁷ Nieuw-intellectualist.
¹⁸ Comm. 2 Joh. 7:24. Et salut d'icelle ab i. h. veritate.
¹⁹ II: Vu. Wat ernstigen tans (volgen).
²⁰ Vs. 21.
²¹ Brier.
²² III: Illis generaliter coram suis cogitamus tunc oculos subiecti tibi familiare quo non (a) attractare libet, et quod tantum scilicet curio deficiat tantum retine facillissimam asfingere, ut gat, et in bea.
²³ Sermon l'antice de S. partie du mort chos vulgaires trop profonds.
²⁴ Comm. inchoatum conditorem in libidine affluensum, qui MUS et MC.
²⁵ Sur Dr. 36. Dieu de soy, prise morte, vous le che incongne, ma.
Ainsi donc que nous n', donne un la se reconfort. Nous voyons car il ne pa ME ELLE, et à sa tude et gross d'excuse pou.
²⁶ Sermon haut et si ob traire il s'ab en prof. Hat armen vallen. Car c'est par mais il desci nostre rudes.

CUTRO: dat hij in die toeren des Vader

Het is n... hij herhali telkens w... het leven... iegelijk, di weten, da niet zondi is, die do loos, met dezen to... weer opm dikend tu van de z... Deze op zelden w... Zoo liel stuk van ons meer dan door over het a struikeling leerd heb Words, en beoog uit de pri leid; en woordje r deren ziel lijkheid as er die ab tusschen t Daarom ke en borhas die uit G... Het is, immer die zou houd niet zou t te pogen te overbr door ons brengen, elke onge eeuwige t het leven

5% EERSTE HYPOTHEEK OBLIGATIES

„DE RUDOLPHSTICHTING“

Inschrijvingsbiljetten verkrijgbaar bij de KAMPER-BANK te KAMPEN.

van een uitwisseling van gedachten door de taal. Dit verschijnsel is geen zeldzaamheid bij menschen, wier leven in intieme betrekking tot de natuur voorbijgaat. Het komt nog voor, dat dieren en menschen samspreken. Niet bij cultuurmenschen der 20ste eeuw, maar wel bij hen, wier ontwikkelingsstadium gekenmerkt wordt door een armelijk ervaringsleven. Deze kennen een gemeenzaamheid met de natuurwezens, die soms leidt tot een uit het oog verliezen der grenzen, die mensch en dier scheiden. En de samspreking is voor hen als een spontaan zich uitende functie, die strekt tot bewaring en bevordering der harmonie, waarin zij met de natuur verkeerden. Dat is nu nog zoo. (bl. 88). En dat staving daarvan beroept hij zich in een voetnoot op een geleerde, die het over de natuurvolkeren in Midden-Brazilië heeft en die schreef: Elk dier, welk gij maar wilt kan verstandiger of dommer, sterker of zwakker dan de Indiaan, het kan geheel andere levensgewoonten hebben, maar het is in zijn oogen evenzeer een persoon als hijzelf, de dieren zijn als de menschen tot families en stammen vereenigd, zij hebben verschillende talen als de menschelijke stammen, maar mensch, jaguaar, ree, vogel, visch, het zijn allemaal slechts personen van verschillend voorkomen en met verschillende eigenschappen.

Wij hebben weer enkele woorden laten spatieëren. Laten wij hier gemakshalve meedeelen, dat alle spatieeringen in de door ons reeds gegeven of nog te geven citaten uit het boek van prof. Visscher van ons zijn, omdat prof. Visscher zelf nooit uitgenomen den naam Milton — spatieert. Kan behoeven wij het niet telkens te vernemen.

De voorstelling van prof. Visscher, dat er bij cultuurmenschen van de 20ste eeuw geen gemeenzaamheid met dieren voorkomt is zeker niet geheel en al juist.

De oude, beschaafde dame houdt soms lange gesprekken met haar kanarievogeltje. Ook met katten staan schuimige dames op een voet van gemeenschap, welke aan het ongelooflijke grenst. Honden zijn eveneens geliefkoosde dieren om er mee te praten. Schreef Mevr. Spoor, geb. Anna de Savornin Lohmann niet eens, dat honden haar dikwijls liever waren dan menschen, niet alleen trouwer, maar ook intelligenter? Een echte boer weet veel te vertellen van de eigenaardigheden en gevoeligheden van zijn paard. Ik weet niet of prof. Visscher, toen hij nog predikant was in een plattelandsgemeente, welken als hij huisbezoek deed door een zijner gemeentelieden rondgereden heeft. Mij is het overkomen, dat een mede-ouderling, toch mensch wel kultuurmensch en ook van de 20ste eeuw, er mij opmerkzaam op maakte, dat zijn paard de ooren spitste en langzamer begon te rijden als wij in druk gesprek waren gewikkeld, maar zodra wij zwegen er duchtig den pas inzette. Het was alsof het hier alles wilde afuisteren. Maar hadden we Hebreuwsch gesproken, dan zou het gedrag van het beest natuurlijk hetzelfde zijn geweest. Hoe wonderlijk dit echter ook was, aan ons gesprek nam het paard geen deel. Dat kan ik prof. Visscher zwart op wit geven. Van een samspreken was geen sprake.

Zou er werkelijk zulk een afstand gekomen zijn tusschen den kultuurmensch van de 20ste eeuw en het dier? Maar heeft prof. Visscher niet gelezen, hoe in een vermaard stedeke in ons land mensch en vee nog onder één dak vertoeven en door één gemeenschappelijke deur in- en uitgaan? Och, zoo erg ver leven thans vele cultuurmenschen niet van de natuur af.

Dat mag waarlijk niet overdreven worden. We kunnen door gebaren en ook door woorden onzen wil nog wel aan de dieren kenbaar maken en het dier kan ons ook door kwispelstarten of door oogopslag, door mauwen of blaffen of loeien zijn begeerten uiten.

Daarvoor behoeft men niet naar Brazilië te reizen.

Maar niemand zal dat opvatten als een samspreken, als een konferentie, als een geestelijke konversatie, gelijk die door vrouw en slang werd gevoerd.

De uitwisseling van begeerten beperkt zich hier tot de lagere natuurlijke behoeften.

Van „gedachten“, „samspreken“, wederzijdsche „taal“-uitingen kan hier nooit anders dan in overdrachtelijken zin de rede zijn.

Dat natuurvolken denken, dat de dieren, evenals het woud of de lucht of het water tot hen spreken, omdat zij hen als personen beschouwen, moge misschien zoo zijn, daarom is het nog niet waar.

En nu moge prof. Visscher zich den mensch in het Paradijs nog zoo naïef, primitief en ervaringsloos voorstellen, dat de onzondige

woord van Johannes brenge derhalve veront-rusting.

Zeker, Gods kind mag gerust zijn, ziende op Gods genade en trouw in Jezus Christus. Maar laat ons nimmer vergeten, dat de ware rust alleen voortkomt uit eene geloovige beschouwing van het werk Gods; en dat het eene valsche rust is, die gewonnen wordt uit schijn-vrome redeneeringen over onze dagelijksche struikelingen en de macht van onze oude natuur.

Neen, dit laatste moet ons juist in vreeze doen wandelen den tijd onzer inwoning.

Toch is hier ook vertroosting. Immers, wij weten wat de apostel bedoelt met de uitdrukking: „de zonde doen“.

Hij teekent daarmee het leven van den mensch, die gewillig en met lust zich buigt onder de macht der ongerechtigheid; die niet in vriendschap, maar in vriendschap met de zonde staat; de onherboren mensch, wien de zonde het levenselement is.

Welnu, „een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet“; die leeft niet meer in haar als in de sfeer, waarin hij zich thuis gevoelt; die is in het diepst van zijn hart aan haar vreemd geworden; en zoo hij al telkens in de zonde valt, die zonde is toch niet zijn eigenlijk leven. Van de zonde als levensbeginsel, als wortel waar uit hij opschiet en vruchten draagt, heeft God hem vrijgemaakt. Hij kent in het diepst van zijn bestaan, in het diepst van zijne keuze en liefde een ander beginsel, een anderen levenswortel, — hij is uit God geboren.

En als hij nu zondigt, dan zondigt hij toch anders als de wereldling.

Zie, beide, de onbekeerde en de bekeerde zondigen; ze zondigen vaak in dezelfde dingen. Maar het verschil ligt hierin, dat de onbekeerde de zonde doet, zélf willens en wetens doet; terwijl de bekeerde de zonde ondergaat, als iets, dat hij afbidt, dat hem een lijden veroorzaakt, waar hij zich van los wil voelen. Bij de kinderen des duivels is het een zondigen, waarbij men de zonde mint; bij de kinderen Gods een zondigen, waarbij men de zonde haat.

Een zwijn en een schaaap kunnen beide in dezelfde modderpoel geraken. Maar terwijl het zwijn zich in het slijk behagelijk gevoelt, zal het schaaap er zich pogen uit te werken, en met afkeer zijne vuilheid gewaar worden en zich zoeken te reinigen.

Zoo dat laatste uw beeld is, mijn lezer, dan is hier vertroosting voor u.

Want dan zegt Johannes: „Zijn zaad blijft in hem“.

Zijn zaad, dat is Gods zaad. Het is het levensbeginsel, dat de Heilige Geest bij de wedergeboorte inbracht in den bodem des harten. En dat blijft.

Dat zaad heeft wel te worstelen tegen de onvruchtbaarheid van den bodem, waarin het ligt; dat beginsel heeft wel te strijden tegen de krachten van het oude leven, — maar het blijft. Het sterft niet. En hoe fel ook de aanvallen zijn van den vorst der duisternis, wat machtigen invloed hij uitoefent door te doen vallen in allerlei, soms schrikkelijke zonden, — van het geestelijk levensbeginsel van den wedergeborene moet hij afbljven. Hij kan het schaaap in het slijk doen vallen, maar hij kan het schaaap nooit veranderen in een zwijn. Gods zaad blijft in Gods kind.

Dat zaad is onverliesbaar, onverdelgbaar, het kan niet vernietigd worden.

Integendeel, straks bij de wedergeboorte aller dingen, wanneer het Middelaarswerk van Christus voltooid zal zijn, dan zal dat zaad Gods zijn vollen wasdom bereiken en volmaakte vruchten dragen in het rijk der volkomen zaligheid en heerlijkheid.

L. v. A.

KERKELIJK LEVEN.

Enige bezwaren tegen professor Visschers „Paradijsprobleem“.

VI.

De slang en de natuurmensch.

Toch tracht prof. Visscher zijn meening, dat het slangenbeest tot de vrouw op niet hoorbare wijze heeft gesproken, een schijn van waarheid te geven.

Het bewijs daarvoor ontleent hij niet aan de Schrift, gelijk wij reeds zeiden.

Wat hij aanvoert is dit: de mensch in het Paradijs leefde veel dichter bij de natuur dan wij. Daardoor stonden mensch en dier in intiemer betrekking tot elkander dan bij cultuurmenschen, zoodals wij, het geval is. Alleen bij natuurvolkeren ontdekt men nog iets dergelijks.

Om ook hier ons tegen alle kritiek te vrijwaren, als zouden wij prof. Visschers gevoelen minder juist hebben vertolkt, geven wij weer hemzelf het woord. „Zij (n.l. de vrouw) was, zoodals uit hare houding duidelijk wordt, gemeenzaam met de haar omgevende natuur, vertrouwd met de paradijsdieren. Haar harmonisch natuurgevoel leidde haar tot een gemeenschapsleven met de natuurwezens, ten gevolge waarvan ook bij het bewustzijn van hooger en anders zijn, een contact met deze geboren kon worden, dat den vorm kon aannemen

Nieuwe Theol. Studien, art. Paradoxaal, maar niet anti-intellectualistisch.

Comm. in Eph. 4:17: Nam eos, qui docti sunt in Christi schola et salutis doctrina sunt illuminati, vanitatem sectari et nihil differre ab infidelibus et caecis, quibus nulla unquam affulsit lux veritatis; nimis absurdum est.

III: Vult ergo (Paulus) differre ab incredulis fideles. Wat eerstgenoemden betreft: mentem eorum damnat vanitatis (volgens vele bewijzen).

Vs. 21: Nunc antithesis facit vitae christianae.

Brief aan een onbekende: Corpus Ref. Br. XLVIII, 330/331: Illic enim tamen quidam veritatis particulam tibi praebari comperias, unde gustum capias modo quam amocna sit ac suavis cognitio, hic vero plenam tibi copiam affluere quae animum tuum penitus reticiat; illic umbram et imaginem tibi ob oculos subici, quae te ad amorem eius exciet modo, non eam tibi familiarem reddat, hic solidum corpus tibi anti ex quo non familiariter tantum cognoscere, sed quodammodo attrahere liceat; illic semen quasi praefocatum, hic frugem habens, et quidem in sua maturitate. Illic denique exiguas tantum scintillas indicare, quae se viam demonstrant, ut in medio cursu deficiant, vel potius quae viam demonstrare nequeant, sed tantum retinere, ne longius aberras; hic vero spiritum Dei inartificialissimam facit, vel potius instar solis ipsius, pleno splendore affulgere, ut et vitae tuae cursum usque ad ultimam metum regat, et in beatam immortalitatem perducat.

Sermon CLXXIV sur Deut. 31:9-14: Car nous voyons l'astuce de Satan, et comme il a taché de priver la plus grande partie du monde d'un tel bien, sous ombre que ce n'est pas une chose vulgaire que la parole de Dieu: qu'elle est trop haute et trop profonde, qu'elle est trop obscure.

Comm. op Galaten 4:22: Ego scripturam uberrimam et inebriantem omnis sapientiae fontem esse fateor: sed eius luciditatem in variis sensibus nego consistere, quos quisque sua libidine attingat. Sciamus ergo cum esse verum scripturae esse sensum, qui germanus est ac simplex: cuiusque AMPECTAMUS et MORDICUS TENEMUS.

Sur Dt. 31:9-14: Car Dieu n'a point parlé seulement pour les grands docteurs, il a voulu dispenser sa parole en commun à grands et à petits, et aux plus ignorans, et y est tellement conforme, que tous ceux, qui se viennent rendre dociles, verront bien que nostre Seigneur sait ce qui leur est propre, et qu'il se seroit enseigné d'une façon laquelle il sait leur estre convenable.

Sur Dt. 30:11-14: Concluons donc que la doctrine de Dieu de soy n'est point incompréhensible, tellement qu'on n'y puisse mordre; mais que c'est une clarté si grande que nous y voyons le chemin de salut, — que ce n'est un targon, qui soit incognu, mais qu'il parle franchement.

Ainsi donc apprenons que Dieu par sa bonté infinie voyant que nous n'avons nul moyen d'approcher de luy, il nous y donne un facile accès, et memes il descend icy bas pour se conformer à nostre rudesse et infirmité. Nous voyons, par manière de dire, qu'il begaye avec nous: car il ne parle POINT d'une façon si haute COMME ELLE CONVENDROIT à SA GLOIRE INFINIE, et à sa maiesté; mais l'Esriture sainte a un langage rude et grossier, et Dieu parle en telle sorte qu'il n'y a point d'excuse pour nous, si nous ne l'entendons facilement.

Sermon sur Gal. 3:1: Car parle il (God) d'un langage si haut et si obscur, que nous n'y entendons rien? mais au contraire il s'abaisse. (Dit zegt Calvijn juist tegen de Roomschen; en prof. Haeftema meent weer, dat zijn bestrijders Rome in de armen vallen....) Sermon sur Deut. 32:8-11 (1 Juni 1556): Car c'est il parloit selon sa maiesté, nous n'y pourrions parvenir; mais il descend à nous et use d'un langage qui est propre à nostre rudesse et infirmité.

Correspondentie: Een lezer bericht mij, dat hij in een dictaat van prof. Ravinek den gedichteerden zin trof: „Hij (Christus) is de exegeet des Vaders“ (zie verleden week). K. S.

UIT DE SCHRIFT.

Uit God geboren.

Een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet, want Zijn zaad blijft in hem. 1 Joh. 3:9a.

Het is niet zonder reden, dat de apostel Johannes bij herhaling terugkeert tot dezelfde gedachte, en telkens weer de totale scheiding betoogt tusschen het leven uit God en het doen der zonde. „Een iegelijk, die in Hem blijft, die zondigt niet“; „wij weten, dat een iegelijk, die uit God geboren is, niet zondigt“; „een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet“ — zoo gaat het rusteloos, met soms bijna dezelfde bewoordingen, in dezen tóch reeds zoo korten brief door, altijd weer opnieuw de overzoenlijke tegenstelling predikend tusschen het leven uit God en het doen van de zonde.

Deze opvallende herhaling is niet zonder reden, zeiden we.

Zoo licht toch zijn we geneigd, het ons op het stuk van de zonde wat gemakkelijk te maken, en ons meer te laten voorlichten door de ervaring dan door de Heilige Schrift. Als het gaat over het aanklevend boderf en over de dagelijksche struikelingen, dan komen óók diegenen, die geleerd hebben te wandelen bij het licht des Woords, er zoo spoedig toe te gaan spreken en betoogen uit het leven der ondervinding, uit de praktijk van hun dagelijksche zwakheid; en dan gaat natuurlijk het vleesch een woerdje meespreken, en kunnen ook Gods kinderen zich soms vrij wat gerustheid en gemakelijkheid aanpraten. Daarom nu hamert de apostel er die absolute scheiding zoo in, die scheiding tusschen het leven uit God en het doen der zonde. Daarom komt hij op die tegenstelling telkens terug, en herhaalt altijd weer hetzelfde: „een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet“.

Het is, opdat de gemeente des Heeren toch immer die ondoempbare wijdgapende kloof in 't oog zou houden; opdat zij haar vleesch toch maar niet zou toelaten, met schijn-vrome redeneeringen te pogen dien afgrond minder diep te maken of te overbruggen; en opdat gij en ik ons toch niet door ons arglistig hart zouden in slaap laten brengen, maar de zonde zouden schuwen, en bij elke ongerechtigheid zouden opschrikken en de eeuwige tegenstelling bedenken, die er is tusschen het leven uit God en het doen der zonde. Dit

me uno sp... n. non. MAIS... que nostre... et que nous... de, tant y a... outre. Seigneur... ticipans de sa... niqu' il n'a... d'ipion des... ger par le... obter plus... Christ nous... caché, et que... nelle satisfaco... paradoxotalen... in videri debet... nou ad dixer... er est occur... alura vide... tegen de para... Ex. 28:... als ipas esse... est nihil esse... ibis contrahat... treina aarda... se. Maar die is... af te drukken... „Nec vero... „Aber Gnade... r ten oocrocht... pagunt; haec... it ubi de fide... par; quo an... legi. EADEM... mariale... usam me... nos sustinere... non CLX) zoe... ant nous som... en nous n'est... ne. Deveni... et. la Raison à... qu'il se face... dot entendre... le moins les... cees classes... ne les peut... ut estre separe... l. Ainsi il con... à la Raison... obstante mesme... que, & qu' no... v. autre que la... le joy si es... a qualitez, qui... ardo cela vola... t que le mo... de sa respons... parfo de soy... son siege en... de vouloir qui... par le peché... a ainsi sans... l'homme ne... que mal. Et... du nostre soif... n exiio devoi... don fidel abe... et frustra scrip... e nostre nature... que nous cas... tollement amor... verne, afin que... on, zou (A.) en... in leven en... n danks Izaks... zou vinden, het... al geloof in het... eilig de streng... ien, quand nous... ing, die we ont... vor les yeux à... ras qu'il ne soit... de pourriture... me face, qu... ince dovyo pré... ni est tellement... la mar, qu' à... peuy qu' il en... si la chose est... humaine, qu' il... enifier la puis... ra' il ne pouvoit... t monton (dat... omme une image... resuscité, il vit... antion en respou... tant auourd' huy... nostre NATURE... est le pire, qui... c'est assavoir... lle le diable... e pié, et que nous... Dieu et de fait... r quand l'Escri... est caché sous la... e centre de nostre... omme, le monton... i abolise tout ce... e il appartient, et... t ici exposé... int passé par son... critice à Dieu. Il... que tout ce qui... omme aussi il en... tenir.